

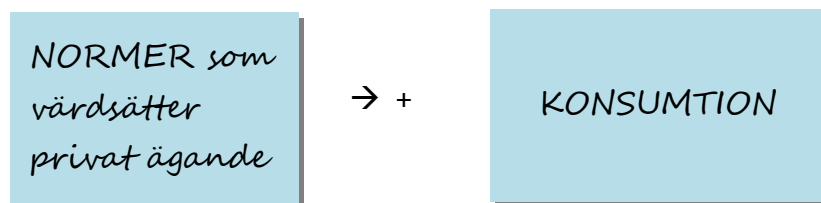
Generella kommentarer till systemkartorna

Indikatorer

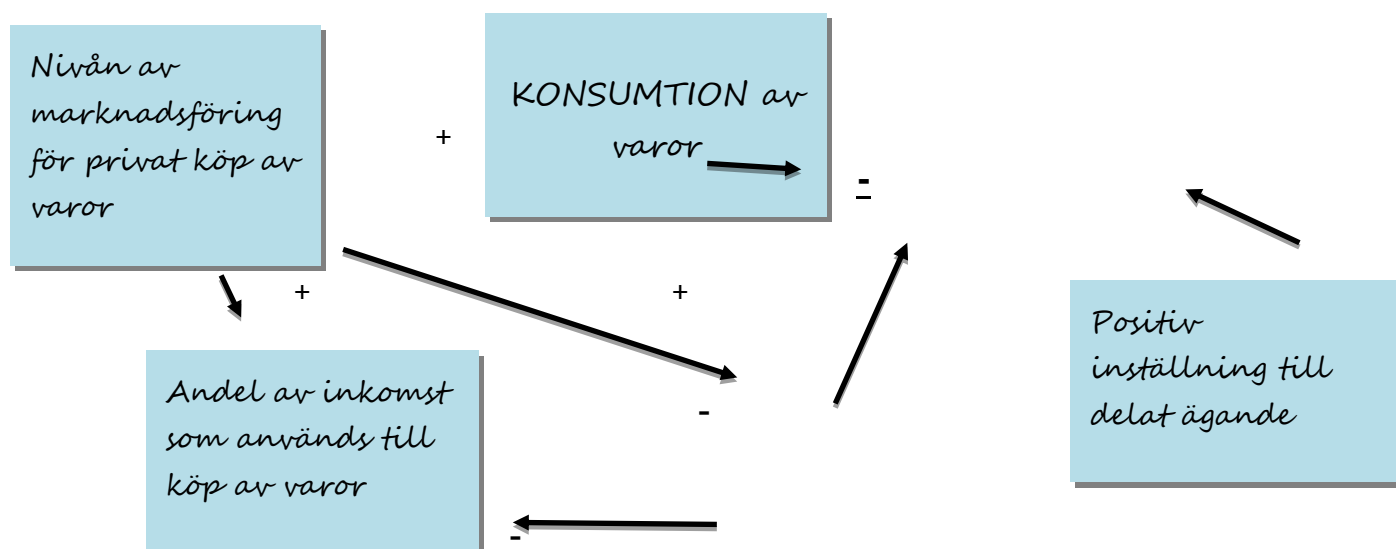
Generellt har ni valt relevanta indikatorer som kopplar bra till era projekt. En indikator måste inte nödvändigtvis kunna kvantifieras (till exempel: "Känsla av klimatångest hos unga"). Men man måste kunna ställa följande fråga: *Om denna indikator ökar eller förstärks hur påverkas andra indikatorer?* Till exempel:

Här är det väldigt svårt att säga något om förhållandet mellan normer och konsumtion, eftersom "normer" inte går att identifieras som ökande eller minskande. Man kan inte fråga sig: *"Om normer ökar, kommer konsumtion också öka?"*. Det beror helt och hållet på vilka normer det är tal om – kanske normen är att vi inte ska konsumera så mycket? En möjlig omformulering:

Nu är indikatorerna mer specifika, men vi kanske har utelämnat något viktigt. I så fall får man lägga till flera indikatorer. **Hellre flera specifika indikatorer än en luddig indikator!** Då blir det mycket lättare att säga någonting om sambandet mellan dem. Till exempel kan jag fundera på vad som kan ligga bakom normerna som påverkar konsumtion (och även specificera vilken konsumtion jag menar).

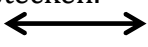
Detta är ett exempel på hur början på en systemkarta kan se ut.

Indikatorer ska också vara 'neutrala', i den bemärkelsen att de inte ska formuleras på ett sätt att de själva innehåller in trend (t.ex. "ökande konsumtion" eller minskande "matsvinn"). Detta är viktigt för att kunna dra kausala samband mellan indikatorerna på ett givande sätt.

Kausala samband:

Generellt har ni gjort bra kopplingar mellan de indikatorerna som var tillräckligt specifika. Ni har förstått idén om kausalitet och samband, även fast det var svårt för vissa grupper att identifiera vilket tecken som karakteriserade sambandet.

Om det finns samband mellan indikatorer åt båda håll, rita två separata pilar med var sitt plus- eller minustecken.

→ och ←, aldrig

Vi hoppas att ni integrerar den feedback ni har fått från oss in i era systemkartor, och också diskuterar i gruppen vad ni har lyckats kartlägga i er systemanalys och vad som fortfarande saknas. Har ni hittat några feedback loops? Är det balanserande eller förstärkande? Hur kan de vara relevanta för era projekt? Kan ni identifiera hävstångspunkter (leverage points) där en mindre förändring eller innovation kan ha stor effekt på systemet i en mer hållbar riktning?

Lycka till! Och kom gärna till oss eller maila om ni har frågor.

Ingrid.moum.rieser@csduppsala.uu.se eller isak.stoddard@csduppsala.uu.se

Ingrid & Isak